

ELS MENORS EN RISC SOCIAL I ELS PROBLEMES DE CONDUCTA

Serafín Carballo García

Doctor en Psicología

Especialista en Clínica

Director de la Oficina de Drets del Menors de les Illes Balears

Què està passant a la nostra societat?
Quins models socials estem oferint als nostres infants?
Què aprenen de nosaltres?
La gran paradoxa “ No hagas lo que yo hago sino lo que yo digo”

- http://videos-cdn.diariodemallorca.es/multimedia/videos/2017/03/19/117509/pelea-partido-infantiles-mallorca-1_m.mp4

Brou de cultiu dels PC

- Manca de presencia parental en el día a día de la vida dels fills, devaluació del comprimís relacional
- Cultura parental que delegació de la cura dels fills
- Materialisme que ens envaeix i que fa que prioritzem el guanyar diners sobre gaudir de les relacions familiars i socials : Vals el que tens
- Pèrdua del Valor de l'Ètica a la vida quotidiana: la veritat, l'honestedat, la coherència la solidaritat, l'escolta, el respecte a la diferencia i a la discrepància, el tot val
- Predomini de la llei del més fort al segle XXI més que mai
- La por al futur , les noves formes de racisme i intolerància

Problemes de Conducta en els infants (PC) un gran calaix a on es fica tot allò arrelat amb :

- Inadaptació social i escolar
- Manca d' autoregulació i control de la conducta
- Expressió no continguda de la ràbia
- Desafiament de les normes i del món adult que les representa
- Manca de empatia
- Presència d' agressió als iguals o als pares
- Hostilitat
- I un llarg etc

Aquests nins activen en nosaltres com adults el cervell reptil

- Actitut d'atac – defensa cap al menor. Por i còlera. Fugida
- Intent de control del menor
- Percepció amenaçant per part del menor
- Atribució d'intencionalitat del menor
- Atribució de maldat intrínseca en el menor que contamina tota la seva personalitat
- Inconscientment el menor es converteix en enemic a batre
- Expectativa catastròfica per part de l'adult de mal comportaments per part del infant o jove i de fracàs en general.
- Interacció selectiva de l'adult amb el menor influenciat per la seva expectativa. Profecia autocumplida

QUÈ NO ENS SOL PASAR EN LA RELACIO AMB NINS AMB PC O TEG

- ***Veure aquests nins i adolescents com a víctimes***, éssers que no han tingut la sort que nosaltres hem tingut: haver nascut i crescut amb unes condicions que ens han permet tenir èxit en la vida
- ***Comprendre el drama que hi ha darrere aquest menors*** i tenir una ***actitud compassiva*** independentment de que fem el que cal en el maneig i gestió d'aquestes situacions
- ***Saber que són subjectes de drets*** que els empara: ***tenir una educació, cura i tractament adequat, adaptant els recursos adients, que posem al seu abast*** per poder treure el millor d'ells

- *Els PC com expressió del nostre fracàs, incapacitat i insuficiència com a món adult per aconseguir amb èxit una socialització plena i encaix d'aquests infants i adolescent a la nostra societat malgrat les seves circumstàncies vitals i les seves històries de vida prèvies*

Predictors d' evolució negativa en el desenvolupament infantil i d' Inici primerenc de la conducta antisocial :

Cerezo et alt *Aggression and Violent Behavior: A review journal*, 2 (3), 215-240. 2007

- ***Pràctiques de parentalitat incompetents***, que produeix fallades en la socialització del menor, entrenant a aquest en un estil interaccional agressiu y coercitiu que aplicarà amb major probabilitat en les seves relacions socials posteriors.
- ***Patrons a sincrònics en la relació primerenca mare-fill*** i la seva evolució, incidint en el valor predictiu de l'estil interactiu en el desenvolupament socio-emocional al final del primer any de vida a través de l'anàlisi de les conductes de apegu.
- Els ***factors de la ruptura de la reciprocitat y continuïtat de la relació*** que se associen a ***la manca de sensibilitat materna als senyals del nin*** i a característiques infantils que fan més difícil la tasca.
- La diada per una ***conducta materna indiscriminada o no contingent amb la de l'infant***.
- ***Processos de ruptura familiar sense els factors moduladors de l'impacte*** : pares que mantenen una relació molt aversiva davant dels infants o utilitzen als infants en contra de l'ex-conyuge.
- Les percepcions, ***l'estil atributiu i les estratègies de disciplina i parentalitat erràtiques e inconsistentes***

Darrere tot d' això què ens troben:

- Pares i mares danyats que han tingut experiències de vida amb multi traumes
- Adults emocionalment immadurs i dependents, desconnectats i dissociats per lo general i que calmen el seu dolor i frustració amb alcohol, tòxics o fàrmacs o estils de vida per fugir de la seva realitat
- Pares i mares supervivents que no poden veure als seus fills en les seves necessitats , com a subjectes i que projecten inconscientment en ells la responsabilitat de la seva infelicitat
- Pares i mares sobrepassat i desbordats per les dificultats de la vida que viuen en una situació d'estrès crònic i de desemparament apr s

¿Quins són els Riscs Socials que afecten a infants i adolescents a les nostres illes a aquests moments i que son el brou de cultiu de molts PC i TEG?.

Algunes dades

A L'AMBIT ESCOLAR: Al·lots/es que no encaixen a l'escola

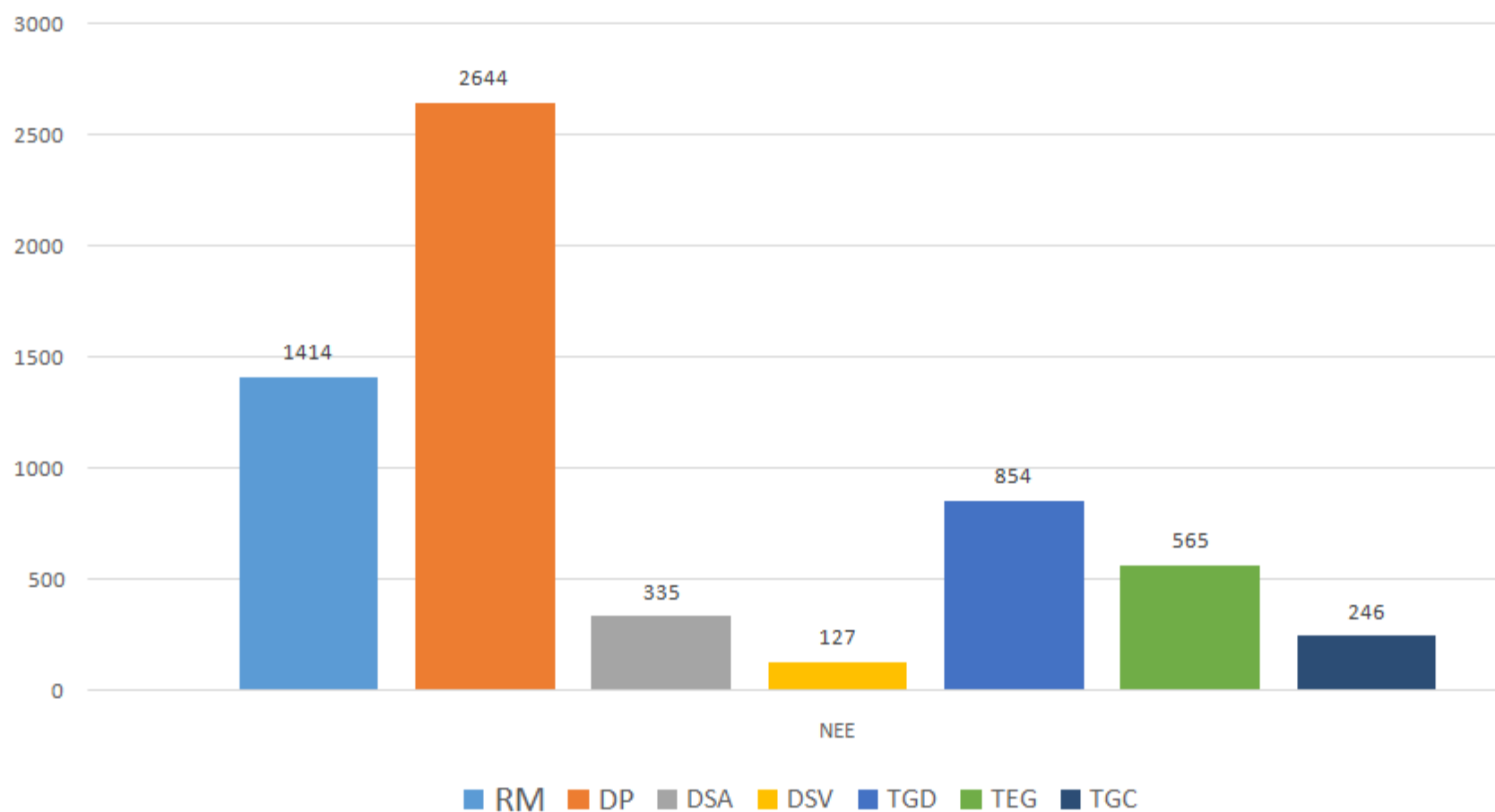
DADES D'ABSENTISME A LES ILLES BALEARS – JULIOL 2016					
CENTRES AMB ABSENTISME ESCOLAR	Nº DE CASOS AMB PROTOCOL OBERT	CASSOS DERIVATS A CMSS	CASSOS DERIVATS A POLICIA TUTOR/BARRI	CASSOS DERIVATS AL SERVEI DE MENORS	CASSOS DERIVATS A FISCALIA DE MENORS
INFANTIL I PRIMÀRIA	923 (199 Infantil 724 Primària)	247 (26,8 %)	96 (10,4 %)	70 (7,6 %)	31 (3,3%)
164					
SECUNDÀRIA	888	313 (35,2 %)	152 (17,1 %)	83 (9,3 %)	31 (3,5 %)
63					

Font: Servei d'Atenció a la Diversitat

- ***Expulsions 3619*** sobre tot en secundària a l'any 2016
- ***EAC 130*** d'infants amb PC i TEG
- ***296 Protocols oberts per presumpte assetjament escolar*** (Memòria Convivèxit 2016) :
 - 96 ciber assetjaments
 - 142 Assetjament Escolar
- ***Increment d'un 13% conductes contràries a la convivència*** (109 per centre i any) impossibilitat de ser expulsat a un institut públic és el 8,2% (Memòria Convivèxit 2016)

DADES ALUMNES NEE. MARC 2016

ALUMNAT NEE

Menors amb diagnòstic NESE amb PC i PGC (Març 2016)

- A les illes balears tenim 811 menors amb Problemes Greus de Conducta i Problemes emocionals greus (TEG, TGC)
- Tenim 854 Trastorns generals de desenvolupament (TGD)
- Aquests menors i les seves famílies requereixen d'un especial seguiment i suport tant pels equips educatius com equips externs (Ibsmia, Serveis Socials) per evitar evolucions negatives i potenciar els factors resilients tant individuals com els familiars per garantir el benestar i un adequat desenvolupament

Més indicadors que ens parlen dels nins i joves que van quedant fora del sistema

La taxa d'abandó escolar primerenc a les Illes Balears és la més alta de l'estat Espanyol , 40,8% (2014) (Anuari d'Educació)

Fracàs escolar (repetició de curs a primària), la més alta de l'estat després de Ceuta , Melilla i Murcia :un 27,6% dels nins i un 18,6% de les nines (taxa a Espanya és del 12%).

Mes del 50% d'alumnes a les Illes Balears de 15 anys han repetit curs

La taxa de graduació en la Ensenyament Secundari No Obligatori (Batxiller) es la més baixa d' Espanya: només es graduen un 32,5% dels joves (la taxa a Espanya es del 45,2%).

A la població entre 18 i 24 anys, les Illes Balears presenten les taxes més altes de Espanya (amb excepció de Ceuta i Melilla) de persones que no han completat cap tipus d' educació ni formació (un 36,7% del total).

Notificacions de Maltractaments RUMI 2016

Illes Balears

**Govern
de les Illes Balears**

DG de Menors i Família

NOTIFICACIONS DE MALTRACTE INFANTIL PER TIPUS, GRAVETAT I SEXE

Data inici: 01/01/2016

Data final: 14/12/2016

Sexe: - Tots -

Illa: - Totes -

Localitat: - Totes -

	Total	< 1 any		1 - 3 anys		4 - 6 anys		7 - 9 anys		10 - 12 anys		13 - 15 anys		16 - 17 anys	
		H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Notificacions Maltracte Físic															
Lleu / Moderat	294	11	6	9	6	25	20	34	24	29	26	27	39	29	29
Greu	163	5	8	10	4	18	10	16	12	15	10	23	17	8	8
Notificacions Negligència															
Lleu / Moderat	447	11	7	17	13	27	26	57	31	55	27	81	53	26	26
Greu	471	15	15	20	19	33	36	33	29	37	35	84	69	26	26
Notificacions Maltracte Psíquic															
Lleu / Moderat	380	12	10	17	14	24	26	39	33	42	25	55	35	28	28
Greu	353	6	4	14	10	29	18	39	25	34	35	46	57	25	25
Notificacions Abus Sexual															
Lleu / Moderat	58	0	0	1	2	7	2	8	6	6	2	9	5	9	9
Greu	234	2	2	5	16	24	21	21	25	8	30	16	36	15	15
Total Notificacions	2400	62	52	93	84	187	159	247	185	226	190	341	311	166	166

Consum Tòxics : Comes Etílics Menors atesos pel 061 a Balears

COMES ETÍLICS AL 061 DE MENORS DE 18 ANYS ALS DARRES 4 ANYS

Grupo etario	Any				Total general
	2013	2014	2015	2016	
12		1	1	2	4
13	12	5	8	8	33
14	15	18	21	41	95
15	30	39	39	30	138
16	58	68	72	53	251
17	117	144	136	162	559
18	293	343	284	338	1.258
	525	618	561	634	2.338

file:///F:/FALCO%20INFANCIA/OIM/INFANCIA-I-ADOLESCÈNCIA-EN-RISC.pdf

DADES MENORS INFRACTORS

Menors infractors a Mallorca fins a 14 anys. 2013

	Pob 9-13	Menors infractors	% Infractors x pob 9-13	Valoració risc Total	
Alcúdia	1.033	2	0,19	Baix	0
Algaida	265	4	1,51	Alt	2
Andratx	552	2	0,36		1
Artà	404	4	0,99	Alt	2
Bunyola	439	1	0,23	Baix	0
Calvià	2.826	3	0,11	Baix	0
Felanitx	832	1	0,12	Baix	0
Inca	1.678	8	0,48	Alt	2
Llubí	127	4	3,15	Alt	2
Llucmajor	1.797	12	0,67	Alt	2
Manacor	2.127	18	0,85	Alt	2
Marratxí	2.213	1	0,05	Baix	0
Palma	19.290	44	0,23	Baix	0
Porreres	250	1	0,40	Alt	2
Sta Eugènia	103	1	0,97	Alt	2
Santanyí	571	5	0,88	Alt	2
Sencelles	186	1	0,54	Alt	2
Ses Salines	252	1	0,40	Alt	2
Son Servera	573	1	0,17	Baix	0
Soller	671	4	0,60	Alt	2
Vilafranca de Bonany	148	3	2,03	Alt	2
Sense determinar	---	[5]	---	---	---

JUSTICIA JUVENIL

- Al'any 2015 90 menors menors de 14 anys varen cometre delictes a les Balears
- Increment d' un 41% en el nombre de menors condemnats per la comissió de delictes entre l' any 2007 al 2012 , passant de 764 a 1079
- Increment del 75% en les mesures adoptades amb menors en aquests anys. S' ha passat de 675 a 1184

Altres motius d'estrès vital per a les famílies que dificulten la criança dels fills:

- **1.L'estigma de la Pobresa : *Les violències invisibles sobre les famílies i els infants:***

(dades de l'OIM Observatori de la Infància i Adolescència de Mallorca. Informe de Pobresa Infantil a Mallorca -2013-2014)

40,9 %. menors de 16 anys presentaven amb una taxa de risc de la pobresa i d'exclusió social (2014)

104.000 persones a les balears varen sobreviure amb ingressos inferiors a 332 € (4ª CCAA de l'Estat). Pobresa severa (2014)

262.000 persones estaven en risc de pobresa i / o exclusió (2014)

Un de cada tres immigrants (el 35,6 %) es trobava en risc de pobresa i/exclusió social

Treballadors pobres l'11,7 % (2013) 14,2 % (2014)

Llars amb dificultats per arribar a final de mes varen experimentar un creixement de quasi 11 punts, passant del 52,3 % de 2007 al 63,1 % de 2012.

Distribución de la población en riesgo de pobreza por tipos de hogar

Hogares de una persona	16,91%
Dos o más adultos sin hijos/as dependientes	26,46%
Hogares con hijos dependientes	56,63%

Distribución de la población en riesgo de pobreza por tipos de hogar
Fuente: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) a partir de datos del INE. 2012

2. **Atur/ Ocupació de baixa qualitat:**

35.000 persones com a mitjana el 2013 (22,3%)

70.000 aturats de llarga durada

60% d'atur en joves de menys de 25 anys

87,5% (Abril 2016) contractacions temporals

20% contractes a temps parcial: subocupació

Un tret característic de la nostra comunitat es l' estacionalitat i el seu fort impacte negatiu en els infants amb la manca de supervisió parental i l'exposició a riscos derivats d'aquesta mancança

3. Habitatge

Balears està entre les 5 comunitats autònomes amb més execucions hipotecàries: 2291 (2016) 1 execució hipotecària per 1000 habitants.

4. Pobresa energètica: incapacitat de mantenir la vivenda a una temperatura adequada. Estam entre les 6 CCAA amb major índex de pobresa energètica

5. Mares Joves

A prop del 50 % de tots els menors que tenien expedients a protecció de menors a l'any 2014 les seves mares els varen tenir a ell o algú dels seus germans quan eren menors de 21 anys

6. Embarassos mares adolescents i joves (Dades de Mallorca)

	Edad de la madre												TOTAL
Año	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
2011		8	17	31	67	74	102	150	146	179	223	244	1.241
2012	1	4	10	36	50	75	99	115	159	170	186	206	1-111

7. Violència masclista

Balears primera comunitat en morts per violència masclista en el que va d'any i també en nombre de denúncies 5268 (2016) , es a dir 93,31 víctimes per 10.000 dones

Serveis Socials Comunitaris

10,6 de cada 100 infants tenen expedients als serveis socials municipals oberts (2014). 6% tenen entre 1 i 9 anys i un 2% menys d'un any (n= 332)

Un 27% de les famílies (n = 2.544) ateses son de tipus monoparental. (Font Dades IMAS)

Per nacionalitats , no mes un 50% dels nins/es atesos son d'origen espanyol i la resta pertanyen a més de 70 països diferents. (Font: Base de dades de l'IMAS any 2014)

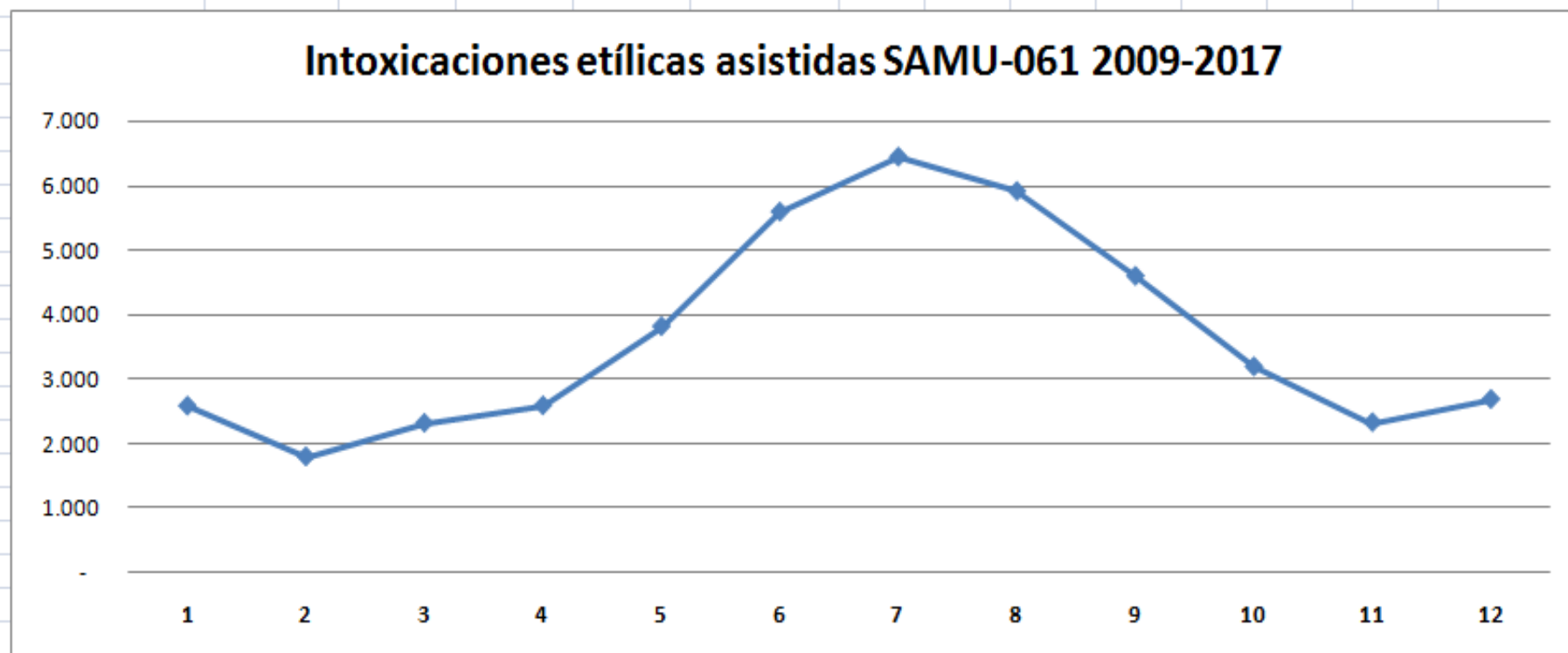
Insuficiència de programes preventius de suport a la família i de treball amb primera i segona infància segon l'estudi sobre prevenció a Mallorca de l'Observatori de la Infància de Mallorca de l'IMAS any 2015

- Balears estem entre les 5/6 primeres CCAA en:
 - Nombre de tuteles ex-lege
 - Nombre d'expedients de menors per població
 - Nombre de nins residents a centres de protecció
 - Nombre de notificacions de maltractaments (RUMI)
 - Nombre d'acolliments familiars (totals)

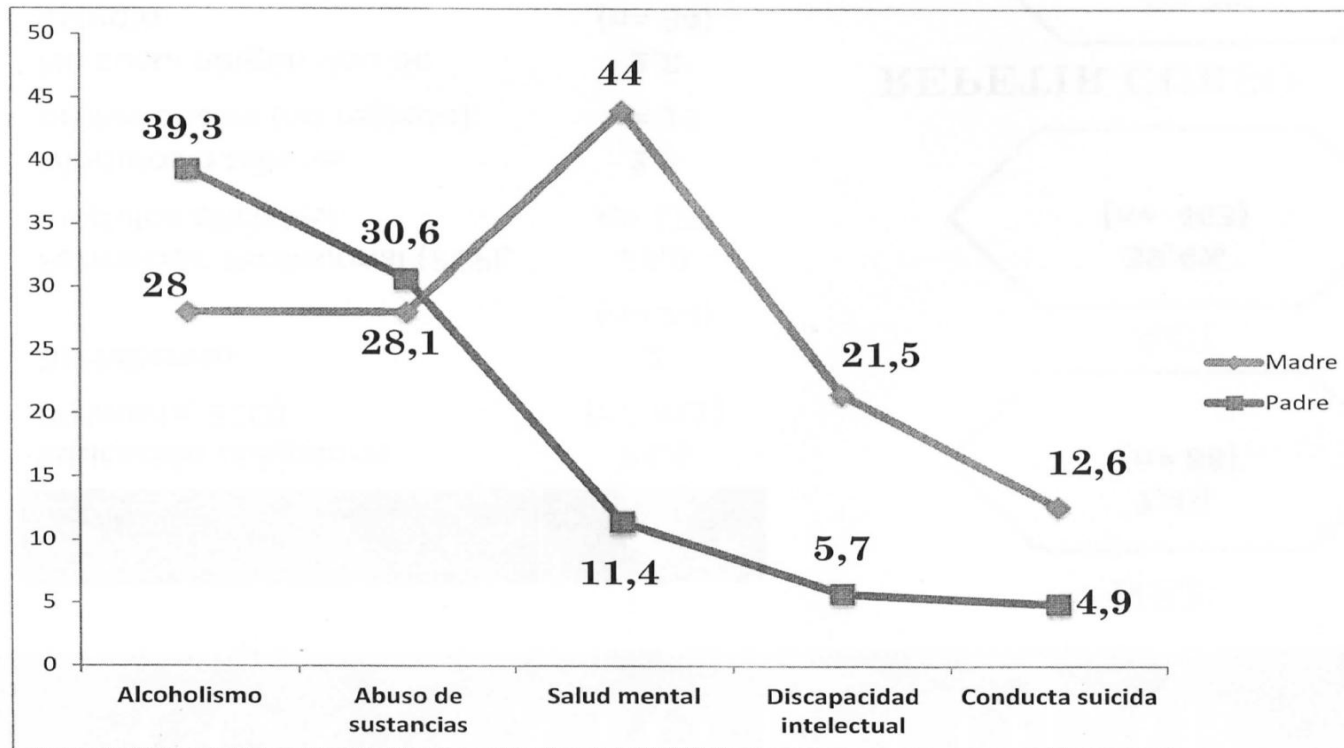
Afectados por intoxicación etílica asistidos por SAMU-061

	MES													
Año	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	Total general	
2009	47	40	65	54	77	90	109	117	213	203	172	182	1.369	
2010	212	177	226	218	339	432	520	507	372	306	211	275	3.795	
2011	300	246	290	352	496	660	783	678	606	403	281	331	5.426	
2012	302	232	340	412	549	838	920	864	647	392	297	302	6.095	
2013	307	217	339	300	561	783	965	866	601	354	276	367	5.936	
2014	282	279	262	390	640	920	1.071	948	756	496	352	425	6.821	
2015	368	310	382	422	544	823	994	940	625	468	379	415	6.670	
2016	418	296	415	442	612	1.050	1.087	996	779	573	360	391	7.419	
2017	348												348	
Total general	2.584	1.797	2.319	2.590	3.818	5.596	6.449	5.916	4.599	3.195	2.328	2.688	43.879	

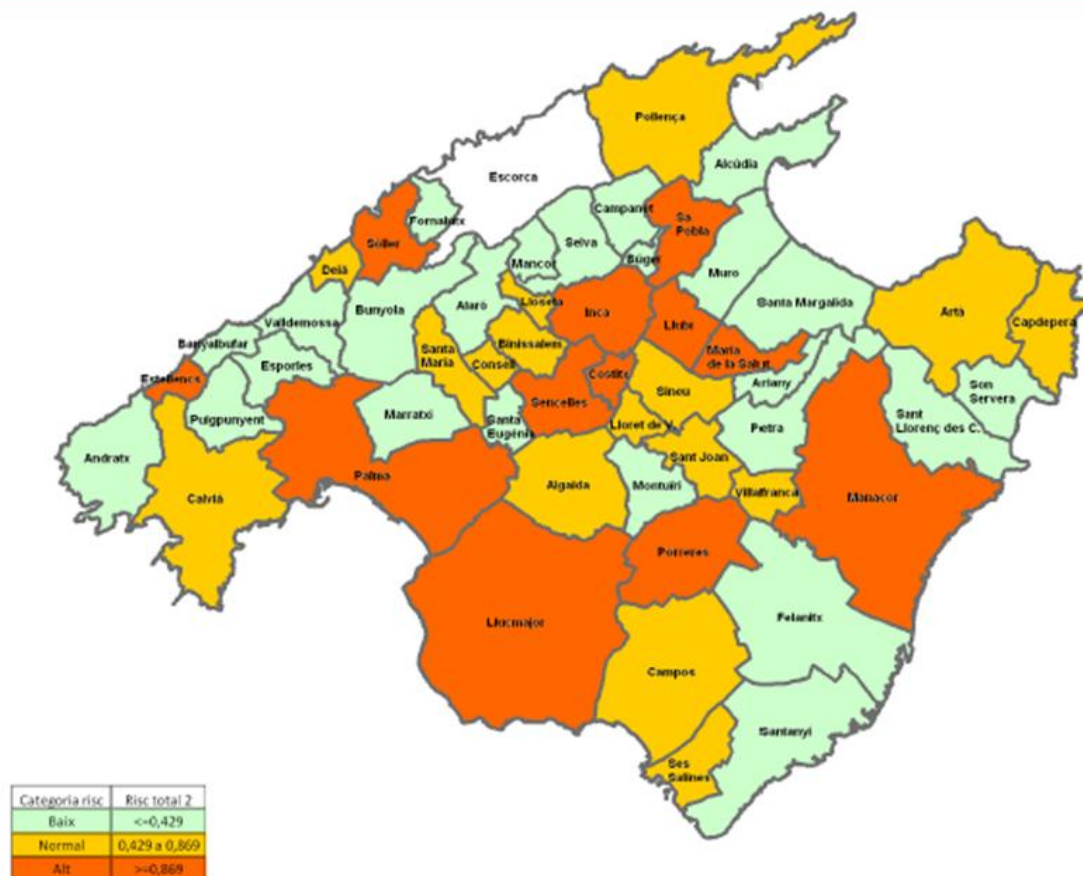

Estudio Europeo RESME sobre infants amb problemes emocionals i comportamentals en als centres residencials de protecció (2016) . Mostra española de 1226 menors de 7 comunitats autònomes

ANTECEDENTES FAMILIARES

Risc calculat per a cada municipi a partir de la puntuació a set indicadors

A modo de conclusió

- La societat balear es una societat dual que amb dèficits importants en la seva cohesió social , a excepció de Menorca i que situa a un important col·lectiu de famílies en un context d'estrès vital que dificulta una parentalitat positiva adequada
- Resulta molt preocupant la situació de un contingent significatiu de joves i d' infants outsiders, que s' estan quedant fora del sistema i que davant la insuficiència de projectes i programes comunitaris que s' adapten a les seves característiques i afegit a altres factors de risc individuals, familiars i socials i a la frustració pel seu fracàs fan que un sector d' aquest col·lectiu pugui entrar en itineraris personals que poden conduir a presentar conductes incompatibles amb la convivència social i familiar i que comprometen la seva salut i integritat personal
- Necessitat de posar en marxa des del conjunt d'institucions i entitats que treballen amb l' infància i l' adolescència iniciatives, projectes i programes comunitaris de suport a les famílies, parentalitat positiva i de treball amb infants i adolescents per prevenir el risc psicosocial i desenvolupaments indesitjables
- Necessitat d' una estreta col·laboració a nivell local dels diferents sistemes d' atenció amb infància i adolescència (Escola, Serveis Socials, Salut, Protecció Infantil, etc) que permetin afrontar des d' una lògica de corresponsabilitat i d' intervenció primerenca la situació d' infants i joves que comencen itineraris de comportaments desadaptatius i de suport a les seves famílies